

MRF 2024.130

Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse af 5. april 2024, j.nr. 20/05391

Fredningsnævnets fredning af arealer ved Skærum Ådal ændret, så fredningen omfattede et lidt mindre areal, og med tilføjelse af ny bestemmelse om, at Energinet med fredningsnævnets tilladelse kunne foretage fornyelse/renovation af to eksisterende højspændingsledninger, mens uopsættelige reparationer kunne ske uden forudgående tilladelse. Klagenævnet havde i februar 2020 stadfæstet fredningsnævnets screeningsafgørelse efter miljøvurderingslovens § 10 om, at fredningen ikke krævede SMV-procedure.

Fredningsnævnet for Nordjylland, nordlig del, traf den 18. marts 2020 afgørelse om fredning af arealer ved Skærum Ådal i Frederikshavn og Hjørring Kommuner. Samtidig blev der truffet afgørelse om erstatning. Fredningssagen var rejst af Danmarks Naturfredningsforening i april 2017. Fredningsnævnet havde i januar 2019 truffet screeningafgørelse efter miljøvurderingslovens § 10, jf. § 8, stk. 2, nr. 1, jf. stk. 1, nr. 1 og nr. 3, om, at fredningsforslaget ikke krævede miljørapport og SMV-procedure, hvilket blev påklaget af en berørt lodsejer. Miljø- og Fødevarerklagenævnet stadfæstede den 18. februar 2020 (j.nr. 19/01034) screeningsafgørelsen, idet nævnet fandt, at ”den eneste substantielle miljømæssige konsekvens af fredningsforslaget [vil] være øget naturpleje med henblik på opretholdelse og forbedring af eksisterende arealer”, og da ”området i overvejende grad [må] forventes at videreføre sine nuværende karakteristika”. Fredningen omfattede et areal på i alt ca. 56 ha og omfattede primært de naturtyper i Skærum Ådal, der i forvejen var omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, herunder naturtyperne eng, mose, sø, vandløb, hedde og overdrev. Fredningsområdet var i sin helhed beliggende i landzone og var i kommuneplanen udpeget som økologisk forbindelse og værdifuldt naturmiljø. Baggrunden for fredningen var områdets righoldige natur, der som følge af ophør af traditionel landbrugsdrift var under tilgroning, og fredningen havde bl.a. til formål at skabe grundlag for naturpleje. Af fredningens § 3 fremgik, at fredningsområdet skulle bevares i sin nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring var påbudt eller tilladt i medfør af fredningens bestemmelser. Af § 4 fremgik, at arealernes drift skulle tilrettelægges, så fredningens formål opfyldtes, og at der kun måtte ske ændringer i tilstanden af § 3-beskyttede områder, når ændringen havde et naturforbedrende sigte. Af § 6 fremgik, at der ikke måtte etableres faste konstruktioner, herunder tårne og master. Endvidere måtte der ikke føres luftledninger over arealerne, og der måtte

alene opstilles almindelige trådhegn til hegning af husdyr. Fredningen blev påklaget af en lodsejer, E, der navnlig gjorde gældende, at fredningen burde ophæves, da E ønskede at indgå en frivillig aftale om afgræsning mv., og at der i øvrigt var andre lodsejere, der var villige til at indgå frivillige aftaler. E anførte videre, at fredningen ikke burde være til hinder for råstofindvinding til eget forbrug, da en sådan indvinding ikke udgjorde et problem for ådalen. Under klagesagen fremsatte Energinet bemærkning om, at to højspændingsluftledninger, der udgør en del af Danmarks overordnede eltransmissionsnet, krydsede det fredede område, og at Energinet havde behov for at tilgå anlægget i forbindelse med vedligeholdelse og renowering. Da fredningen ikke tillod dette, anmodede Energinet Miljø- og Fødevarerklagenævnet om, at det blev gjort muligt at forny og rovere eksisterende højspændingsanlæg, i det omfang det var nødvendigt af hensyn til forsynings sikkerheden. Miljø- og Fødevarerklagenævnet bemærkede indledningsvis, at nævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, kan ændre fredningsnævnets afgørelser. Nævnet fandt, at fredningen burde gennemføres, da området var fredningsværdigt som følge af dets usædvanlige righoldige natur og landskabelige værdier. Nævnet lagde vægt på, at fredningsområder var truet af tilgroning, og at fredningen måtte gennemføres for at sikre og forbedre forholdene for områdets naturtyper og forbedre muligheder for gennemførelse af naturpleje. Dog fandt nævnet, at fredningens afgræsning burde ændres af hensyn til en bedre arrondering. Endvidere besluttede nævnet at udtage et areal fra fredningen, hvor en lodsejer indvandt sand til eget forbrug, da arealet ikke havde særlige naturmæssige eller landskabelige værdier, og da arealet uanset § 3-registrering ikke levede op til størrelseskravet for at være omfattet af § 3. Hvad angik fredningens indhold besluttede nævnet, at der skulle tilføjes en ny bestemmelse i § 4 a, hvorefter vandløb inden for fredningen skal reguleres efter vandløbsloven, og at der ikke er

noget til hinder for etablering af sandfang. På baggrund af henvendelsen fra Energinet besluttede klagenævnet at ændre § 6, så eksisterende højspændingsledninger kunne fornyes og renoveres med fredningsnævnets forudgående godkendelse, mens uopsættelige reparationer kunne ske uden fredningsnævnets forudgående godkendelse. Endvidere ændredes § 6, så etablering af

jagttårne, jagstiger og foderhække kunne etableres med fredningsnævnets forudgående godkendelse. På den baggrund ophævede klagenævnet fredningen og traf derefter afgørelse om gennemførelse af fredningen med ændringer i forhold til afgræsning og indhold.

Kommentar: Afgørelsen giver anledning til flere principielle kommentarer. For det første må det noteres, at Energinets indsigelser blev behandlet af Miljø- og Fødevarerklagenævnet, selv om Energinet ikke havde klaget rettidigt. Der er ikke i sig selv noget i vejen for, at klagenævnet i en frednings-sag inddrager oplysninger fra en tredjepart. Problemet er, at det drejer sig om højspændingsluftledninger, der er omfattet af miljøvurderingslovens bilag 2, pkt. c.3. Som følge heraf er rammer for disse luftledninger omfattet af miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 1, og da en fredningskendelse fastsættes af en statslig myndighed, betyder dette, at der er obligatorisk miljøvurdering, jf. EU-Domstolens dom i sag C-444/15, hvilket ligeledes følger af Planklagenævnets faste praksis, jf. f.eks. **MRF 2023.106 Pkn** og **MRF 2023.107 Pkn**. I denne fredningssag opstod problemet imidlertid ikke i fredningsnævnets kendelse, som slet ikke tillod etablering eller ændring af luftledninger, hvorfor det ikke nødvendigvis var forkert, at Miljø- og Fødevarerklagenævnet i 2020 tiltrådte fredningsnævnets afgørelse om, at SMV-procedure ikke var nødvendig. Da Miljø- og Fødevarerklagenævnet imidlertid ændrede fredningsnævnets kendelse, burde dette i sig selv have fået nævnet til at foretage en screening efter miljøvurderingslovens § 10, da der i alle tilfælde var tale om en ændring af fredningen. Hvis klagenævnet havde fulgt den korrekte fremgangsmåde, ville klagenævnet derfor have været nødt til at ophæve og hjemvise fredningskendelsen, da Miljø- og Fødevarerklagenævnet ikke selv kan gennemføre en SMV-procedure. Se tillige **MRF 2024.146 Mfk**.

Afgørelse om fredning af arealer ved Skærum Ådal i Frederikshavn Kommune og Hjørring Kommune

Sag: 20/05391

Dato: 5. april 2024

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, jf. § 40.[1]

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Nordjylland, nordlig dels afgørelse af 18. marts 2020 om at gennemføre fredning af arealer ved Skærum Ådal i Frederikshavn og Hjørring kommuner.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse om at gennemføre fredning af arealer ved Skærum Ådal i Frederikshavn Kommune og Hjørring Kommune på følgende ejendomme, der er afgrænset som vist på det medfølgende fredningskort, og som helt eller delvist omfatter følgende matrikelnumre:

3d, 7c, 7m og 7o, samt del af henholdsvis matr.nr. 1l, 5a, 5b, 5e, 11b, 20a, 21a, 40a, 40e, 40g, 40l, 41a, 41c, 41d og 7000g, Skærum By, Skærum,

del af matr.nr. 13b og 7000æ Lendum by, Lendum,

del af matr.nr. 1ax, 1ay, 1ba, 1bæ, 1cb, 4o og 7000a Eget Hgd., Skærum,

del af matr.nr. 6b, 7a, 13a og 13b, Den vestlige Del, Åsted.

Fredningen gennemføres med følgende bestemmelser, som herefter gælder for fredningen:

§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål

- at sikre og forbedre forholdene for det vilde plante- og dyreliv, herunder særlig de lysåbne naturtyper med deres rige flora,
- at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier,
- at skabe grundlag for naturpleje.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningsområdet afgrænses som vist på kortbilag 1.

§ 3 Bevaring af området

Fredningsområdet skal bevares i sin nuværende tilstand, med mindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation fra fredningsnævnet, for eksempel i forbindelse med naturgenopretning/naturforbedring eller rekreativ anvendelse.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Arealer i landbrugsmæssig drift

Arealer på ejendommene, del af matr. nr. 5b Skærum By, Skærum, (lb.nr. 1), del af matr. nr. 21a, (lb.nr. 7), 7m Skærum By, Skærum, (lb.nr. 8), del af matr. nr. 41d Skærum By, Skærum (lb.nr. 9), del af matr. nr. 41c Skærum By, Skærum, (lb.nr. 10), del af 1cb Eget Hgd., Skærum, (lb.nr. 15) og del af matr. nr. 13a Den vestlige Del, Åsted, (lb.nr. 18) er på fredningstidspunktet i landbrugsmæssig drift. Arealerne ønskes udviklet i retning mod eng og overdrev og må derfor ikke tilplantes, omlægges, gødskes, sprøjtes eller lignende.

Beskyttet natur

Der må kun foretages ændringer i tilstanden af naturtyper, som er beskyttet, jf. naturbeskyttelseslovens § 3, når ændringerne har et naturforbedrende sigte. Der må således ikke gødskes, anvendes pesticider, omlægges eller jordbearbejdes, sås, plantes, drænes eller kalkes.

Skov

På skovarealer, der er vist ved almindelig skovsignatur på fredningskortet, er fredningen ikke til hinder for, at der foretages rydninger af hensyn til forbedring af udsigter og/eller genskabelse af lysåbne naturtyper.

§ 4 a Vandløb

Stk. 1. Vandløb inden for fredningen reguleres i henhold til de til enhver tid gældende regler herom i vandløbsloven, herunder vandløbsregulativets bestemmelser.

Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for etablering af sandfang, der ikke vil kræve dispensation fra fredningen.

§ 5 Byggeri m.v.

Stk. 1. Der må ikke opføres bygninger i området, herunder skure, boder, jagthytter og lignende. Forbuddet omfatter tillige legeredskaber, terrasser, drivhuse og andre faste indretninger.

Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne, der i kortere perioder er nødvendige for skovdrift eller naturpleje.

Stk. 3. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for husdyr efter fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering. Deponering må ikke finde sted indenfor fredningsområdet.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg

Stk. 1. Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner, som f.eks. tårne, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformatorstationer, master o.l.

Stk. 2. Der må ikke føres luftledninger over arealerne. Dog kan eksisterende højspændingsledninger med fredningsnævnets godkendelse fornys/renoveres i nødvendigt omfang af hensyn til forsyningssikkerheden. Uopsættelige reparationer kan ske uden fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 3. Arealerne må ikke benyttes til oplag, opstilling af udrangerede maskiner og lignende.

Stk. 4. Der må ikke anbringes campingvogne eller lignende, og teltslagning må ikke finde sted.

Stk. 5. Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn) til hegning af husdyr. I skovene kan der opsættes sædvanlige hegn omkring nyplantninger og foryngelser, såfremt disse fjernes igen inden 10 år. Usædvanlig hegning er ikke tilladt, herunder f.eks. hjortehegn og hvide træhegn (hestehegn).

Stk. 6. Der kan efter enighed med lodsejerne og med fredningsnævnets godkendelse opsættes mindre informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden.

Stk. 7. Der kan med fredningsnævnets godkendelse af placering og udseende opsættes jagttårne og jagtstiger.

Stk. 8. Der kan med fredningsnævnets godkendelse opstilles foderhække.

§ 7 Terrænændringer m.v.

Stk. 1. Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves eller planeres.

Stk. 2. Råstoffer må ikke udvindes, heller ikke til eget forbrug.

§ 8 Offentlighedens adgang

Stk. 1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og udyrkede og uhegnede arealer er således åbne for offentlighedens færdsel til fods, jf. naturbeskyttelseslovens kapitel 4.

Stk. 2. Stier kan etableres af plejemyndigheden efter aftale med lodsejerne og med fredningsnævnets godkendelse.

§ 9 Naturpleje

Plejen af områdets lysåbne, beskyttede naturtyper søges tilrettelagt, så den fremmer en lav vegetationshøjde ved græsningssæsonens afslutning, medmindre plejen udføres ved helårsgræsning.

§ 10 Plejemyndighed og plejeplaner

Stk. 1. Frederikshavn og Hjørring kommuner er plejemyndighed i fredningsområdet og kan gennemføre pleje af arealer i de respektive kommuner til opfyldelse af fredningens formål.

Stk. 2. Plejen gennemføres efter den gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 24. juni 2016 eller senere ændringer af denne.

Stk. 3. Plejemyndighederne udarbejder en plejeplan for det fredede område senest 2 år efter fredningens gennemførelse. Den første plejeplan skal gælde for

højst 5 år, de senere for højst 10 år.

§ 11 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride imod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om at gennemføre fredningen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.^[2] Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Er afgørelsen offentliggjort, regnes fristen dog altid fra bekendtgørelsen, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 1 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, der har behandlet sagen i den læge afdeling, jf. § 3, stk. 1, nr. 10, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Indhold

1. Indledning.
2. Baggrunden for fredningsforslaget
3. Fredningens afgrænsning.
4. Beskrivelse af fredningsområdet
5. Frednings- og planmæssige forhold.
6. Fredningsbestemmelser i fredningsforslaget
7. Fredningsnævnet for Nordjylland, nordlig dels afgørelse.
  - 7.1 Fredningsnævnets behandling af sagen.
  - 7.2 Fredningsnævnets afgørelse.
8. Klager og bemærkninger til sagen.
9. Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling og afgørelse.

- 9.1 Besigtigelse og offentligt møde.
- 9.2 Indlæg efter besigtigelsen og det offentlige møde.
- 9.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger
  - 9.3.1 Fredningens gennemførelse.
  - 9.3.2 Fredningens afgrænsning.
  - 9.3.3 Fredningens indhold.
- 9.4 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse.

1. Indledning

Fredningsnævnet for Nordjylland, nordlig del, har den 18. marts 2020 truffet afgørelse om at gennemføre en fredning af arealer ved Skærum Ådal i Frederikshavn og Hjørring kommuner. Der er samtidig truffet afgørelse om erstatning i anledning af fredningen i en separat afgørelse.

Fredningssagen er rejst af Danmarks Naturfredningsforening ved skrivelse af 18. april 2017, som er modtaget ved fredningsnævnet den 20. april 2017.

Fredningen omfatter et areal på ca. 63 ha, som ejes af i alt 16 private lodsejere bortset fra ca. 0,22 ha, som ejes af Frederikshavn Kommune og ca. 0,02 ha, som ejes af Hjørring Kommune.

Fredningsnævnet har den 14. december 2018 besluttet at forlænge fristen for afslutningen af sagen med 1 år, jf. naturbeskyttelseslovens § 37 a, stk. 3.

Fredningsnævnets afgørelse er i medfør af naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 2, nr. 1, jf. stk. 1, påklaget af én lodsejer (lb.nr. 7) til Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Fredningsnævnet har den 28. januar 2019 efter miljøvurderingslovens § 10, jf. § 8, stk. 2, nr. 1, jf. stk. 1, nr. 1 og nr. 3, truffet afgørelse om, at der ikke er pligt til at udarbejde en miljøvurdering i forbindelse med behandlingen af forslaget om fredning af arealer ved Skærum Ådal. Afgørelsen efter miljøvurderingsloven har været påklaget til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som den 18. februar 2020 har truffet afgørelse om, at der ikke kunne gives medhold i klagen.[3]

2. Baggrunden for fredningsforslaget

Det fremgår af forslaget, at baggrunden for fredningssagens rejsning er, at fredningsområdet rummer en usædvanlig righoldig natur, som på grund af ophør af traditionel landbrugsdrift er under tilgroning, hvilket er til fare for områdets lysåbne naturtyper og deres stadig meget rige flora. Med fredningsforslaget ønsker sagsrejsere at skabe grundlag for den naturpleje, som er nødvendig for at sikre og forbedre områdets enestående natur. Det fremgår desuden af fredningsforslaget s. 7, at også de landskabelige værdier taler for, at der er tale om et fredningsværdigt område.

3. Fredningens afgrænsning

Fredningen omfatter den øverste del af Skærum Ådal, som ligger inden for vejene [A1], [A2], [A3] og [A4], samt et mindre areal øst for [A2] ved Budde Bæk og Sludstrup Bæk.

Forslaget omfatter primært de naturtyper i selve ådalen, som er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, i alt ca. 56 ha, i form af eng, mose, sø og vandløb i dalbunden og hede og overdrev på dalsiderne.

4. Beskrivelse af fredningsområdet

Det fremgår blandt andet om området i fredningsforslaget, at:

"[...]

Fredningsområdet ligger i den højtliggende, centrale del af Vendsyssel, som er et istidslandskab udformet af gletsjere fra nord og øst under sidste istid. Under den sene del af istiden har Vendsyssel været isfrit og har ligget som en ø i det nordlige Kattegat, som dengang var et koldt ishav. Vendsyssel begyndte at hæve sig efter at være blevet befriet for isens enorme vægt.

I takt med landhævningen, som i denne del af Danmark er på lidt over 50 meter, har Skærum Å eroderet sig dybt ned i jordlagene, som overvejende består af smeltevandssand og -ler. I fredningsområdet ligger dalbunden således nu

omkring 25 meter over havet omgivet af op til 40 meter høje dalsider. Landhævning og erosion er stort set ophørt, og der er i stedet dannet aflejringer af tørv i dalbundens moser og enge.

Skærum Å tager sin begyndelse syd for Lendum i Ulvmose, som på ældre kort kaldes Uglmose. Den udgør sammen med Åsted Å de to hovedløb i Elling Å systemet, der løber ud i Kattegat lidt nord for Frederikshavn. Straks efter passagen under [A3] løber Skærum Å sammen med Albæk i den sydlige ende af fredningsområdet. Herfra får åen sit karakteristiske udseende som naturligt mæandrerende vandløb, der over lange strækninger er forblevet fri for vandløbsregulering som udretning og uddybning.

Det er den kraftige landhævning i området, som har gjort det muligt for Skærum Å at erodere sig så dybt ned i terrænet. Der er herved opstået en V-formet dal med forholdsvis smal bund, hvor åens slyngninger rører skiftevis den ene og den anden dalside. Samtidig har en række væld og bække eroderet i dalens sider, så de mange steder står frem som "falske bakker" afgrænset af sidedale og kløfter.

Denne udformning af landskabet gør, at terrænoverfladen kan vende mod alle verdenshjørner og have alle mulige hældninger. Da der desuden er stor variation i jordbund og fugtighed, findes der levemuligheder for en rigdom af plantearter med hver sine krav til voksested. Dermed opstår de mange forskellige vegetationstyper, som rummer et enestående planteliv med adskillige rødlistede, fredede og øvrige sjældne arter indenfor et forholdsvis lille område."^[4]

Landbrugsdrift og naturpleje

Det fremgår om fredningsområdets landbrugsdrift og naturpleje i fredningsforslaget, at:

"Den smalle og våde dalbund med opstrømmende grundvand og de stejle dalsider er uegnede til egentlig dyrkning, og området har i stedet været anvendt til husdyrgræsning og høslæt. Disse gamle driftsformer har igennem et meget langt historisk forløb udviklet og bevaret ådalens lysåbne naturtyper. Det har ikke kunnet betale sig at udrette åens naturlige slyngninger, som derfor er meget smukt bevaret undtagen på det stykke, hvor åen drejer mod øst frem til [F1]. Her er dalen noget bredere, åen er blevet rettet ud og en del af dalbunden har været opdyrket. [...]. Høslæt og græsning er ophørt i størstedelen af fredningsområdet, hvilket har ført til omfattende tilgroning [...]. Der er for tiden kreaturgræsning på dalsiden i det nordvestlige hjørne af ådalen og på dele af arealet øst for [A2],

mens de øvrige dele af området er uden pleje hverken i form af rydning, græsning eller høslæt.

Det er berettiget at betegne Skærum Ådal som enestående. Det gælder ikke alene i nordjysk sammenhæng, da det også på landsplan er vanskeligt at pege på ret mange ådale, som rummer en så stor artsrigdom og naturskønhed i en så uforstyrret tilstand. Bevarelsen af såvel landskabsværdierne som det rige planteliv er afhængig af, at der gennemføres en forbedret pleje. Det bør derfor prioriteres højt, at der skabes mulighed herfor. Det kan under de givne omstændigheder bedst ske ved en fredning, der giver Frederikshavn Kommune som naturforvaltende myndighed pligt til at udarbejde en plejeplan og ret til at gennemføre denne uden udgifter for lodsejerne.”[5]

Naturtyper

Fredningsområdet indeholder en mosaik af forskellige naturtyper, herunder eng, mose, overdrev, skov.

De nærmere karakteristika for vegetationstyperne inden for de forskellige naturtyper i fredningsområdet er beskrevet i bilag 5 til fredningsforslaget. Naturtyperne opdelt i hovedtyperne:

- Væld og vældprægede enge
- Sumpe, herunder vældprægede sumpe
- Enge på skrånende terræn
- Tørre og halvtørre overdrev
- Overdrev der er groet til med krat.

Af bilag 5 fremgår nærmere om de forskellige naturtyper:

”Væld og vældprægede enge

Fra de højereliggende områder, såvel vest for som øst for Skærum Å, udspringer der adskillige væld, som sjældent, selv ikke i tørre sommerperioder, tørrer helt ud. Disse vældområder ligger ofte på stærkt skrånende terræn. Hvor disse vældpartier har været indlemmet i græsningsfener, er bunden stedvist stærkt optrampet, hvilket er og har været medvirkende til, at der løbende er opstået minibiotoper, som er med til at fremme den plantemæssige variation. Ud over den fysiske påvirkning forårsaget af dyrenes færden, har det ekstensive græsningstryk ligeledes været medbestemmende for, hvorledes de enkelte arter/planter har arrangeret sig i de tidvist stærkt forstyrrede væld.

Græsningstolerante arter er, som ventet, dominerende. Syd for ejendommen [F2] er vældene af betydelig udstrækning. Her er der udviklet artsrige plantesamfund med et højt indhold af ualmindelige og halvsjældne blomsterplanter. Mest farvestrålende er vældene og vældengene om foråret og i den tidlige sommer, hvor gule og blå farver er fremherskende. Allerede i april blomstrer Vorterod, Almindelig Guldstjerne og Eng-Kabbeleje. Senere afløses dette tidlige flor af arter som: Engblomme, Trævlekrone, Kødfarvet Gøgeurt, Sump-Hullæbe, Engkarse, Lancetbladet

Høgeurt, Sump-Snerre, arter af Dueurt og forglemmigej-arterne Eng- og Sump-forglemmigej. Halvgræs- og græselementet er ligeledes fremtrædende. Fra denne gruppe af blomsterplanter kan fremhæves: Almindelig Star og Hirse-Star, Eng-Rapgræs coll., Almindelig Hvene og Kryb-Hvene, Vellugtende Gulaks, Mose-Bunke, Kamgræs og Hjertegræs.

Sumpe, herunder vældprægede sumpe

På fladere bund nær vandløbet afløses vældende og de vældprægede enge gradvist af sumpe, der stedvis fortsat er præget af gennemsvivende vand. Frodigheden knyttet hertil er overordentlig stor, og plantevæksten har en tydelig dominans af højt voksende græsser og halvgræsser. Tagrør ses næsten overalt isprængt arter som Skov-Kogleaks, Eng-Rørhvene, Toradet Star, Mose-Bunke, Knold-Star, Lyse-Siv og Knop-Siv. Knyttet til dette frodige plantesamfund findes desuden betydelige forekomster af højt voksende urter som: Kål-Tidsel, Kær-Tidsel, Lådden Dueurt, Kær-Svovlrod, Smalbladet Mærke, Almindelig Mjødurt, Vild Kørvel, Krybende Baldrian, Langbladet Ranunkel, Eng-Brandbæger, Hamp-Hanekro, Skov-Hanekro og Almindelig Fredløs. I denne højt voksende vegetation findes der et bunddække af lavere plantearter. Dette bunddække bliver særlig veludviklet og artsrigt i områder, hvor der mere eller mindre hyppigt finder afgræsning sted. Knyttet hertil forekommer bl.a. følgende arter: Vestlig-Tuekogleaks, Krybende Hestegræs, Kryb-Hvene, Almindelig Rapgræs, Nyse-Røllike, Sværtevæld, Engkarse, Bukkeblad, Dusk-Fredløs, og de to mynte-arter: Ager- og Vand-Mynte samt deres fertile hybrid Krans-Mynte. Knyttet til habitatet "den vældprægede sump" forekommer et par steder ét af ådalens mest interessante plantesamfund med et indhold, som det er beskrevet ovenfor, men som dertil rummer så interessante og ualmindelige arter som de to storer: Trindstænglet og Langakset Star, Knoldet Brunrod samt den landsdelssjældne Vellugtende Agermåne.

Enge på skrånende terræn

”Den ferske eng på skrånende terræn” adskiller sig fra ”den vældprægede eng” på væsentlige områder, hvilket tydeligt afspejler sig i floraindholdet. I kraft af et lavere vandindhold, der i perioder efterlader denne habitat tør eller halvtør, og en overflade, der ikke på samme måde er præget af kreaturtramp, fordeler arterne sig på helt anderledes måde, og ingen domineres af en lang række arter, som kun i ringe omfang forekommer i de vældprægede samfund. Det græsagtige element består bl.a. af: Eng-Rapgræs coll., Rød- Svingel, Almindelig Kamgræs, Almindelig Hvene, Vellugtende Gulaks, Draphavre, Almindelig Hundegræs, Hjertegræs og Tandbælg. Desuden forekommer her arter som: Mark-Frytle, Bakke-Star, Bleg Star, Hare-

Star, Hirse-Star, Håret Star, Blågrøn Star samt den halvsjældne Pigget Star. Af øvrige enkimbladede findes orkidéerne Plettet Gøgeurt, Skov-Gøgelilje og Bakke-Gøgelilje. Den sidstnævnte vokser hér på en af sine forholdsvis få indlands-overdrevslokaliteter i landsdelen og det visse år i mængde. De tokimbladede arter er ligeledes rigt til stede, i flæng kan nævnes: Almindelig Brunelle, Muse-Vikke, Smalbladet Vikke og Tofrøet Vikke, Gul Fladbælg og en række kløverarter (Bugtet-, Hvid- og Rød-Kløver), Hvid Anemone, Skovstjerne, Vorterod, Liden Skjaller, Almindelig Kællingetand, Djævelsbid, Blåhat, Glat Ærenpris, Læge-Ærenpris og Høst-Borst. Hvor engen i store dele af året er tør, ændrer plantesamfundet karakter og går gradvist over i overdrevsagtige samfund. Denne engtype beskrives under et med overdrevene nedenfor.

Tørre og halvtørre overdrev

Knyttet til overdrevene finder vi måske ådalens mest ejendommelige og værdifulde plantesamfund rigt på sjældne og halvsjældne arter. Overdrevene ligger for de flestes vedkommende på skrånende til stærkt skrånende terræn. Undtaget herfra er et mindre overdrev, som befinder sig i det foreslåede fredningsområdets nordligste del ind til [A1]. Dette område, der ud fra vegetationens sammensætning udgøres af en sandet og udvasket jordbund, har et stærkt hede-præg med rige forekomster af arter som: Hedelyng, Gul Snerre, Sand-Star, Katteskæg, Tandbælg, Håret Høgeurt, Almindelig Kongepen, Almindelig Røllike, Sølv-Potentil, Liden Klokke, Blåhat, Øjentrøst, Læge-Ærenpris, arter af Mælkebøtte samt Almindelig Gyldenris. I dette plantesamfund forekommer desuden Bakke-Gøgelilje, Skov-Gøgelilje, Rødfrugtet Mælkebøtte coll., Pigget Star og den sjældne Løvefod, Blågrøn Løvefod. I områdets centrale del 350-400 meter syd for ejendommen '[F2]' og knyttet til syd – og sydøst eksponerede stærkt skrånende bakkehæld findes et stort og velbevaret

overdrevsareal med en meget artsrig vegetation. Hedelyng, Krybende Pil og Blåbær er almindeligt forekommende i en vegetation, der i øvrigt rummer nogle af ådalens sjældne og halvsjældne arter som: Bakke-Star, Almindelig Bakketidsel, Lav Tidsel,

Guldblomme og Lav Skorsonér. Fra dette overdrev kan i øvrigt nævnes følgende arter: Græsbladet Fladstjerne, Almindelig og Femhannet Hønsetarm, Markarve, Rødknæ, Pimpinelle, Tormentil, Glat Løvefod, Bakke-Forglemmigej, Krat-Fladbælg, Kantet og Prikbladet Perikon, Knold-Ranunkel, Lyng-Snerre, Gul Snerre, Bidende Stenurt, Hunde-Viol, Blåmunke og Lancet-Vejbred.

Overdrev der er groet til med krat

De øvrige arealer, der i det væsentlige omfatter de højereliggende overdrevspartier, der støder op til de dyrkede arealer vest for selve dalstrøget beliggende mellem dette og [A4], er til gengæld præget af en accelererende tilgroning med træer og buske, hvoraf mange er invasive (arter af gran, fyr og gyvel). Disse områder, der nu henligger som næsten uigennemtrængelige krat og kratagtig skov, rummede endnu ind til slutningen af 1980-erne mange 'lyslommer' af overdrevskaraktér, takket være ekstensiv afgræsning med ungkreaturer og en periodevis rydning af træagtig opvækst. Det var eksklusivt knyttet til disse lysåbne partier, at orkidéen Hvid Sækspore havde sine forekomster."

Plantearter

Der er som bilag 6 til fredningsforslaget udarbejdet en planteliste. Der er i alt opgjort 246 plantearter, heraf seks arter af karsporeplanter, 68 af enkimbladede planter, 134 af tokimbladede planter og 38 arter af træer, buske og dværgbuske.

Der er desuden redegjort for tidligere fund af vårstar, hvid sækspore, flipkrave, rank forglemmigej, kattefod, smuk perikon og skovarve.

Det fremgår af fredningsforslaget, at hvid sækspore er oprindeligt hjemmehørende og en af Danmarks sjældneste og mest truede plantearter. I midten af 1900-tallet havde den omkring 60 voksesteder, de fleste i Sydvestjylland og på Bornholm, mens den i dag kun findes tre eller fire steder i Jylland og i meget små bestande. På den baggrund er hvid sækspore blevet rødlistet i højeste kategori som kritisk truet. Den er desuden fredet som alle vilde, danske orkidéer.

Hvid sækspore blev opdaget i Skærum Ådal i 1988, hvor der i et enkelt område fandtes 12 blomstrende eksemplarer. Hele området blev finkæmmet det følgende år, og man fandt, at den vestlige dalside inden for fredningsområdet rummede landets største bestand af arten. Der blev oprettet tre dellokaliteter, hvor hvid sækspore blev optalt i de følgende år og sidenhen som en del af det daværende nationale overvågningsprogram for orkidéer. For at opretholde de lysåbne områder med lav vegetation, som er livsnødvendige for den kun 10-30 cm høje orkidé, blev der i et samarbejde mellem ejeren af ejendommen [F2] og Nordjyllands Amt over flere år gennemført rydningsarbejder, som havde til formål at fastholde og udvide de lysninger, hvor den voksede.

Plejetiltagene, der fandt sted i slutningen af 1980'erne og i begyndelsen af 1990'erne, fordi den aftalte efterfølgende kreaturafræsning aldrig blev gennemført. Allerede ét eller få år efter, at rydningsarbejderne var gennemført, havde en tæt opvækst domineret af højt voksende urter og buske som gederams, hindbær, gyvel og brombær erobret de nyligt ryddede lysninger. Den sidste hvid sækspore blev iagttaget i 2002.

Ifølge fredningsforslaget er der gode eksempler på, at orkideer kan dukke op på voksesteder, hvor de tilsyneladende har været forsvundet i mange år. De underjordiske dele af orkideer kan overleve ved symbiose med jordbundssvampe og fremspire på ny ved omhyggelig afslåning og fjernelse af overvegetation. Det fremgår af forslaget, at der stadig eksisterer en mulighed for at få hvid sækspore vækket til live igen i Skærum Ådal. Det skyldes, at dens oprindelige voksesteder stadig kan lokaliseres. Idet den er stærkt truet på nationalt plan, bør et forsøg herpå ifølge forslaget gennemføres.

Fortidsminder og kulturspor

Der er ingen registrerede fortidsminder eller kulturspor i fredningsområdet.

Offentlighedens adgang og friluftsliv

Størstedelen af fredningen består af udyrkede og uhegnede arealer med offentlig adgang i henhold til reglerne i naturbeskyttelseslovens kapitel 4. Ved køb af dagfiskekort til Skærum Å, får man adgang til at færdes langs åen. Der er ingen offentligt tilgængelige stier i området.

Jagt

Fredningen er ifølge forslaget ikke til hinder for, at jagt kan foregå som hidtil, det vil sige med de begrænsninger, som i forvejen følger af, at størstedelen af området er § 3-beskyttede naturtyper, hvor fodring og udsætning af vildt ikke må finde sted.

Naturpleje og naturplejeaftaler

Der er ingen plejeaftaler i området. Det fremgår af forslaget, at med en fredning får naturplejemyndigheden ret til at foretage naturpleje på private arealer uden udgift for ejerne. Det kan f.eks. være relevant, hvor § 3-beskyttede arealer er groet til i krat, som ejerne ikke selv ønsker at rydde og hegne mv.

Råstofindvinding og vandindvindingsinteresser

Fredningsområdet ligger i et område med drikkevandsinteresser. Der er ikke udpeget råstofinteresse- eller graveområder inden for fredningsområdet.

Natura 2000-interesser

Området er ikke beliggende inden for et Natura 2000-område.

5. Frednings- og planmæssige forhold

Eksisterende fredninger

Der er ingen eksisterende fredninger inden for fredningsområdet.

Planmæssige forhold

Hele fredningsområdet ligger i landzone.

I Frederikshavn Kommunes Kommuneplan 2015 er Skærum Ådal udpeget som økologisk forbindelse og værdifuldt kulturmiljø.

6. Fredningsbestemmelser i fredningsforslaget

Fredningsforslaget indeholder følgende bestemmelser:

”§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål

- at sikre og forbedre forholdene for det vilde plante- og dyreliv, herunder særlig de lysåbne naturtyper med deres rige flora,
- at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier,
- at skabe grundlag for naturpleje.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningsområdet afgrænses som vist på kortbilag 1.

§ 3 Bevaring af området

Fredningsområdet skal bevares i sin nuværende tilstand, med mindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation fra Fredningsnævnet, for eksempel i forbindelse med naturgenopretning/naturforbedring eller rekreativ anvendelse.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Arealernes drift og anvendelse skal tilrettelægges således, at fredningens formål opfyldes. For de vigtigste arealkategorier gælder følgende:

Arealer i landbrugsmæssig drift

Kun et enkelt areal på ca. 1.5 hektar er i landbrugsmæssig drift. Arealet ligger i vedvarende græs og afgræsses sammen med et naboareal, som er § 3-beskyttet overdrev. Arealet ønskes udviklet i retning mod overdrev og må derfor ikke tilplantes, omlægges, gødskes, sprøjtes eller lignende.

Beskyttet natur

Der må kun foretages ændringer i tilstanden af naturtyper, som er beskyttet jævnfør naturbeskyttelseslovens § 3, når ændringerne har et naturforbedrende sigte. Der må således ikke gødskes, anvendes pesticider, omlægges eller jordbearbejdes, sås eller plantes, drænes, kalkes, tilskudsfodres eller foretages udsætning eller fodring af vildt.

Skov

På skovarealer - vist med almindelig skovsignatur på fredningskortet - er fredningen ikke til hinder for, at der foretages rydninger af hensyn til forbedring af udsigter og/eller genskabelse af lysåbne naturtyper. Det kan eventuelt ske i medfør af plejeplanen (se § 10).

§ 5 Byggeri mv.

Der må ikke opføres bygninger i området, herunder skure, boder, jagthytter og lignende. Forbuddet omfatter tillige legeredskaber, terrasser, drivhuse og andre faste indretninger.

Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne, der i kortere perioder er nødvendige for skovdrift eller naturpleje.

Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for husdyr efter Fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering. Deponering må ikke finde sted indenfor fredningsområdet.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg

Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer, master o.l. Der må ikke føres luftledninger over arealerne. Arealerne må ikke benyttes til oplag, opstilling af udrangerede maskiner og lignende. Der må ikke anbringes campingvogne eller lignende, og teltslagning må ikke finde sted.

Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn) til hegning af husdyr. I skovene kan der opsættes sædvanlige hegn omkring nyplantninger og foryngelser såfremt disse fjernes igen inden 10 år. Usædvanlig hegning er ikke tilladt, herunder f.eks. hjortehegn og hvide træhegn (hestehegn).

Der kan efter enighed med lodsejerne og med Fredningsnævnets godkendelse opsættes mindre informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden.

§ 7 Terrænændringer mv.

Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres.

Råstoffer må ikke udvindes, heller ikke til eget brug.

§ 8 Offentlighedens adgang

Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og udyrkede og uhegnede arealer er således åbne for offentlighedens færdsel til fods, jævnfør naturbeskyttelseslovens Kapitel 4.

Fredningen er ikke til hinder for, at stier kan etableres af plejemyndigheden efter aftale med lodsejerne og med Fredningsnævnets godkendelse.

§ 9 Naturpleje

Plejen af områdets lysåbne, beskyttede naturtyper tilrettelægges så den sikrer en lav vegetationshøjde ved græsningssæsonens afslutning, medmindre plejen udføres ved helårsgræsning. Tilgroning med træer og buske skal forhindres, og rydning af eksisterende opvækst kan ske efter nærmere anvisning i den til enhver tid gældende plejeplan.

§ 10 Plejemyndighed og plejeplaner

Frederikshavn Kommune er plejemyndighed i fredningsområdet og gennemfører pleje til opfyldelse af fredningens formål.

Såfremt en lodsejer eller forpagter ikke selv ønsker at gennemføre naturpleje, har kommunen ret til, efter forudgående drøftelse med ejeren, at udføre natur- og landskabspleje på privatejede arealer til opfyldelse af fredningens formål, jævnfør den gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 24. juni 2016 eller senere ændringer af denne.

Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan for det fredede område senest 1 år efter fredningens gennemførelse. Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, de senere for højst 10 år.

Plejeplanen skal udmønte fredningens formål og redegøre for plejeforanstaltninger og eventuelle detailændringer i almenhedens adgangsret. Plejeplanen kan desuden indeholde forslag til etablering af enkle publikumsforanstaltninger.

Der skal gives lodsejere, forpagtere og Danmarks Naturfredningsforening ret til at udtale sig om forslaget til plejeplan.

Såfremt der er uenighed om indholdet af plejeplanen, forelægges de specifikke uenigheder for Fredningsnævnet til afgørelse, jævnfør ovennævnte bekendtgørelse.

§ 11 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride imod fredningens formål, jævnfør Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.”

7. Fredningsnævnet for Nordjylland, nordlig dels afgørelse

7.1 Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har den 5. juli 2017 holdt offentligt møde om fredningen og har den 4. april 2018 besigtiget fredningsområdet.

Under det offentlige møde og senere er der fremsat bemærkninger til fredningsforslaget.

Miljøstyrelsen har oplyst, at styrelsen anerkender, at der er naturværdier i ådalen og vil derfor ikke modsætte sig fredningen og adgangen til at foretage naturpleje. Styrelsen har anført, at bestemmelsen om forbud mod udsætning af vildt bør begrænses til steder, hvor det vil skade naturværdierne, og at ”skal”-bestemmelser i plejeplanen bør ændres til ”kan”-bestemmelser.

Frederikshavn Kommune har tilkendegivet, at kommunen er neutral over for, men svagt imod fredningsforslaget – ikke på grund af intentionerne bag forslaget, men på baggrund af den betydning en fredning vil få for kommunens økonomi. Kommunens holdning kan dog ændre sig, hvis der kommer bedre tilskudsmuligheder til naturpleje. Der er ikke indgået frivillige plejeaftaler med lodsejere, men der er ifølge kommunen ikke noget juridisk til hinder herfor. Kommunen ser endvidere gerne, at fredningen tillægges bonusvirkning i forhold til naturbeskyttelseslovens § 3 for derved at forhindre dobbeltbehandling af forslag i dels kommunalt, dels fredningsmæssigt regi. Kommunen er særligt opmærksom på formuleringen om tilladte hegn i fredningen, herunder om formuleringen er for snæver i forhold til skovbruget, og kommunen ser gerne bestemmelsen om hegning konkretiseret.

Dansk Botanisk Forening har tilkendegivet, at kun en fredning kan sikre fortsat tilstedeværelse af de vigtige planter i området.

Danmarks Naturfredningsforening har på forespørgsel som sagsrejer oplyst, at der er adgang for lodsejerne til at gennemføre egen afgræsning som pleje, men at et problem vil kunne være at etablere en hegning midt inde i en større hegning. Det er endvidere oplyst, at der ikke ved fredningsforslaget er lagt hindringer i vejen for at vedligeholde drænledninger.

En række lodsejere (lb.nr. 5, 7, 13, 14) har anført, at de er imod en fredning, men vil være indstillet på at indgå frivillige aftaler om pleje af området. Fredningsforslaget er endvidere ifølge lodsejerne rejst på et spinkelt grundlag, hvor sagsrejer alene har en forhåbning om, at der fortsat er en frøpulje i jorden. Ifølge lodsejer med lb.nr. 7 er der på matr.nr. 21a, Skærum by, Skærum, nord for Lille Albæk, agerjord i større omfang end det areal, der fremgår af fredningskortet.

Frederikshavn Kommune har den 2. september 2017 fremsendt en oversigt over de restriktioner, der gælder for Skærum Ådal og sammenholdt denne oversigt med de restriktioner, der fremtidigt vil blive pålagt arealerne, hvis fredningen gennemføres.

Miljøstyrelsen har den 10. oktober 2017 fremsendt forslag til justering af fredningsbestemmelsernes ordlyd og indhold, som sagsrejer senere har tilsluttet sig.

Frederikshavn Kommune har den 20. september 2018 oplyst, at der kun er fremkommet ønske om ny § 3-registrering fra lodsejer med lb.nr. 7.

Ved brev af 28. juni 2019 har Frederikshavn Kommune oplyst, at en registreringen af beskyttet mose på matr.nr. 21a og matr. nr. 11b Skærum By, Skærum (lb.nr. 7) ikke kan fastholdes og derfor er blevet afregistreret.

Danmarks Naturfredningsforening har ved mail af 26. august 2019 meddelt, at man som sagsrejer har valgt at udtage det afregistrerede areal af fredningsforslaget. Der er herefter udarbejdet et nyt fredningskort og sket en tilretning af areal- og lodsejerlisten.

7.2 Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsnævnet har den 18. marts 2020 enstemmigt truffet afgørelse om at gennemføre en fredning af de arealer i Skærum Ådal, der fremgår af det reviderede fredningskort, dateret marts 2020.

Fredningsnævnet har udtalt, at fredningsområdet indeholder en usædvanlig righoldig og oprindelig natur, som efter ophør af traditionel landbrugsdrift er under tilgroning. Fredningen bør gennemføres for at sikre og forbedre forholdene for det vilde plante- og dyreliv, herunder særlig de lysåbne naturtyper med deres rige flora, for at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier, og for at skabe grundlag for naturpleje.

Fredningsnævnet har ændret fredningsbestemmelsen i forslagets § 4 om arealernes drift og anvendelse, således at forbuddet mod udsætning og fodring af vildt udgår. Fredningsnævnet har endvidere i bestemmelsen præciseret, hvilke matrikler, der på fredningstidspunktet er i landbrugsmæssig drift.

Fredningsnævnet har ændret bestemmelserne om naturpleje, plejemyndighed og plejeplan (§ 9 og § 10), således at de følger reglerne i plejebekendtgørelsen, som foreslået af Miljøstyrelsen og med tilslutning fra Danmarks Naturfredningsforening.

Fredningsnævnet har vurderet, at der ikke er grundlag for at tilføje fredningsbestemmelser om bonusvirkning, idet der ikke i sagen foreligger konkrete projekter med en tilstrækkelig detaljeringsgrad, der gør det muligt at vurdere konsekvenserne heraf i forbindelse med behandlingen af fredningsforslaget.

8. Klager og bemærkninger til sagen

Klage fra lb.nr. 7

Lodsejer med lb.nr. 7, [P1], som er repræsenteret ved konsulent, har den 26. maj 2020 fremsendt en uddybende klage.

Klager opfordrer Miljø- og Fødevarerklagenævnet til at afvise fredningen, da han er positivt indstillet overfor naturpleje og gerne vil indgå i frivillige aftaler om afgræsning og lignende.

Klager har oplyst, at han hidtil har haft en MVJ-aftale om afgræsning i ådalen, og at det var nærliggende at bygge videre herpå med frivillige aftaler.

Der er ifølge klager ikke forsøgt indgået frivillige aftaler, men klager finder, at Danmarks Naturfredningsforening har fremsat et fredningsforslag, som gør det muligt at vedtage en plejeplan i henhold til naturbeskyttelseslovens regler.

Klager bemærker endvidere, at idet området ikke er Natura 2000-område, vil der ikke være de store støttemuligheder til plejeforanstaltninger i området. Da Frederikshavn Kommune har tilkendegivet, at kommunen med de kendte og nuværende støttemuligheder ikke har økonomi til at bekoste stor naturpleje, mener klager, at de øvrige tiltag, der gøres med fredningen, derfor antageligt kommer til at stå alene.

Klager har endelig anført, at da der også er andre lodsejere, der er villige til at indgå i frivillige plejeaftaler, bør dette undersøges nærmere i stedet for at gennemføre fredningen.

Endelig har klager anført, at fredningen indeholder et forbud mod indvinding af sand og grus til eget forbrug. Forbuddet betyder, at klager fremover bliver afskåret fra at udnytte adgangen til indvinde op til 200 m³ sand/grus årligt. Klager har anført, at fredningen ikke bør forhindre indvinding af råstoffer til eget brug, og at indvindingen ikke er et problem for Skærum Ådal.

Bemærkninger fra Energinet

Energinet har den 25. februar 2020 oplyst, at der i fredningsafgørelsen ikke ses at være taget hensyn til, at der er to eksisterende 150 kV luftledninger, som begge delvist krydser det fredede område. Luftledningerne er ifølge Energinet en del af Danmarks overordnede eltransmissionsnet og en vital del af elforsyningen henholdsvis til og fra Frederikshavn og omegn, og det er således vigtigt for elforsyningssikkerheden, at Energinet altid kan tilgå anlægget for vedligeholdelse samt foretage nødvendig renovering.

Energinet har været i dialog med fredningsnævnets formand om problemet. Formanden har ifølge Energinet oplyst, at fredningsnævnet ikke har været opmærksomt på de pågældende luftledninger, og at det antageligt beror på en forglemmelse, at der ikke i afgørelsen er taget højde for problematikken.

Energinet har anmodet om, at forholdet medtages i Miljø- og Fødevarerklagenævnets behandling af sagen, således at teksten i afgørelsen tilpasses og tilføjes en passus om eksisterende højspændingsledning, som f.eks.: "den eksisterende højspændingsledning kan fornys/renoveres i nødvendigt omfang af hensyn til forsyningssikkerheden".

9. Miljø- og Fødevarerklagenævnets behandling og afgørelse

I sagens behandling har Miljø- og Fødevarerklagenævnets medlemmer deltaget: Birgitte Egelund Olsen (formand), fhv. landsdommer Eva Staal og landsdommer Anne Bendfeldt Westergaard, samt de læge medlemmer, Lene Hansen, Kristian Pihl Lorentzen, Maria Temponeras og Jens Vibjerg.

9.1 Besigtigelse og offentligt møde

Miljø- og Fødevarerklagenævnet besigtigede den 12. maj 2022 fredningsområdet og holdt samme dag offentligt møde om sagen.

Sagsrejsere redegjorde under besigtigelsen og ved det offentlige møde for forslaget om fredning af arealer ved Skærum Ådal.

Miljøstyrelsen udtalte, at området rummer store naturværdier, som i dag er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, men at det er hensigtsmæssigt at sikre, at området på længere sigt kan plejes, og at en fredning af området skal vurderes i det lys.

Lodsejer med lb.nr. 1 udtrykte under besigtigelsen ønske om, at fredningsgrænsen på hans ejendom ændres, så denne løber langs matrikelskel og dermed bliver let at se i landskabet.

Der var på det offentlige møde indlæg om den fremtidige pleje af fredningsområdet, herunder om muligheden for fortsat at kunne oppebære hektarstøtte og for at kunne opsætte fodringsanordninger til naturplejende dyr.

Der var på det offentlige møde endvidere indlæg om fredningens betydning for muligheden for oprensning af Skærum Å, herunder at der ikke kan etableres et sandfang uden dispensation fra fredningen.

Der var på det offentlige møde tillige indlæg om forløbet op til fredningssagens rejsning og forud for fredningsnævnets afgørelse i sagen. Lodsejerne tilkendegav, at de ikke var blevet inddraget i tilstrækkeligt omfang, og at der kunne være opnået bedre løsninger med en mere inddragende dialog mellem lodsejerne, sagsrejsere og fredningsnævnet.

9.2 Indlæg efter besigtigelsen og det offentlige møde

Efter besigtigelsen og det offentlige møde foretog Miljø- og Fødevareklagenævnet høringer af lodsejerne med lb.nr. 1 og 7 vedrørende konkrete forhold på deres ejendomme.

Ændring af fredningsgrænsen ved [F2] hos lodsejer med lb.nr. 1

Miljø- og Fødevareklagenævnet anmodede den 23. juni 2022 om bemærkninger fra lodsejer med lb.nr. 1 til, at nævnet, for at imødekomme lodsejers ønske om at tydeliggøre afgrænsningen af fredningen, påtænkte at ændre forløbet af fredningsgrænsen, således at denne vil løbe langs skellet mellem matr.nr. 5b og matr.nr. 7e, begge Skærum By, Skærum, og flugte med denne skellinje til den rammer matr.nr. 7b, Skærum by, Skærum i vest.

Lodsejeren med lb.nr. 1 meddelte ved e-mail af 25. august 2022, at den foreslåede ændring kan accepteres.

Sagsrejsere har ikke haft bemærkninger til den foreslåede ændring af fredningsgrænsen. Der er heller ikke modtaget bemærkninger fra Frederikshavn Kommune og Miljøstyrelsen.

Ændring af fredningsgrænsen ved sandgravningsområde på matr.nr. 21a, Skærum By, Skærum, hos lodsejer med lb.nr. 7

Miljø- og Fødevareklagenævnet anmodede den 28. juni 2022 lodsejer med lb.nr. 7 om at oplyse, hvor lodsejer havde gravet sand, samt i hvilke år gravningen havde fundet sted.

Lodsejers repræsentant oplyste i mailbrev af 16. november 2022, at der igennem mange år har været gravet sand på et areal på ca. 2.100 m², der er udpeget som hede, på matr.nr. 21a, Skærum By, Skærum.

Miljø- og Fødevareklagenævnets sekretariat foretog den 22. februar 2023 en besigtigelse af arealet på matr.nr. 21a, Skærum By, Skærum. På baggrund af besigtigelsen foretog nævnet den 24. februar 2023 høring af klager, sagsrejsere, Miljøstyrelsen og Frederikshavn Kommune om muligheden for at lade arealet udgå af fredningen.

Sagsrejsere og Miljøstyrelsen har tilsluttet sig, at det pågældende område kan udgå af fredningen. Sagsrejsere har desuden bemærket, at arealet reelt ikke længere opfylder kriterierne for at være beskyttet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 3.

Klager har tillige tilsluttet sig, at det pågældende område kan udgå af fredningen. Klager har endvidere fremsat en række bemærkninger om tilpasning af fredningsgrænsen på andre af klagers arealer, idet det bl.a. foreslås, at arealer, som ikke er beskyttet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 3, bør udgå af fredningen.

9.3 Miljø- og Fødevarerklagenævnets bemærkninger

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 1, kan fredningsnævnets afgørelse efter § 40 påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

Endvidere følger det af naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, at Miljø- og Fødevarerklagenævnet kan ændre fredningsnævnets afgørelse, herunder fredningens geografiske udstrækning, fredningsbestemmelserne og erstatningen. Dette gælder, uanset hvem der har rejst fredningssagen eller påklaget fredningsnævnets afgørelse, og uanset fredningsforslaget og de forslag og krav, der er fremført for fredningsnævnet og Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 1, kan der gennemføres fredning af landarealer til varetægelse af de formål, der er nævnt i naturbeskyttelseslovens formålsbestemmelse i § 1:

”§ 1. Loven skal medvirke til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet.

Stk. 2. Loven tilsigter særligt

1) at beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier,

2) at forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser, og

3) at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet.”

Efter naturbeskyttelseslovens § 38 skal en fredning indeholde en bestemmelse om formålet med fredningen. Ifølge § 38, stk. 3, kan en fredning gå ud på bevaring af den nuværende tilstand eller tilvejebringelse af en bestemt tilstand, der herefter skal bevares, og den kan regulere offentlighedens færdsel i området. Af § 38, stk. 4, fremgår, at en fredning kan indeholde de bestemmelser, herunder de påbud og forbud vedrørende arealernes anvendelse, der skønnes nødvendige, for at fredningsformålet kan opnås.

9.3.1 Fredningens gennemførelse

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at fredningen af arealer ved Skærum Ådal skal gennemføres. Nævnet har lagt vægt på, at området er fredningsværdigt grundet dets usædvanligt righoldige natur og landskabelige værdier. Nævnet har desuden vurderet, at fredningsområdet er truet af tilgroning, og at fredningen bør gennemføres for at sikre og forbedre forholdene for områdets naturtyper, herunder ved at forbedre mulighederne for at gennemføre naturpleje af området. Nævnet tilslutter sig således fredningsnævnets begrundelse for at frede.

9.3.2 Fredningens afgrænsning

Miljø- og Fødevarerklagenævnet tiltræder den af fredningsnævnet fastsatte afgrænsning af fredningen, dog med de ændringer, der følger nedenfor.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har af hensyn til en bedre arrondering af fredningsområdet besluttet at ændre fredningsgrænsen ved [F2] hos lodsejer med lb.nr. 1. Fredningsgrænsen løber herefter langs skellet mellem matr.nr. 5b og matr.nr. 7e, begge Skærum By, Skærum, og flugter med denne skellinje til den rammer matr.nr. 7b, Skærum by, Skærum i vest.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har desuden besluttet at udtage et areal beliggende nordligt på matr.nr. 21a, tæt ved skellet til matr. nr. 20a, begge Skærum By, Skærum, hvor der ifølge lodsejer med lb.nr. 7 indvindes sand til eget forbrug. Nævnet har lagt vægt på, at er der er tale om et mindre areal, der ikke har særlige naturmæssige og landskabelige værdier, og at arealet, uanset

registreringen som § 3-beskyttet hede, ikke ses at opfylde størrelseskriteriet på mindst 2.500 m² for at være omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Nævnet har endvidere lagt vægt på, at området ligger i periferien af fredningsområdet og desuden ikke har en naturlig, landskabsmæssig tilknytning til det øvrige fredningsområde.

Den ændrede fredningsgrænse fremgår af fredningskortet.

9.3.3 Fredningens indhold

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har besluttet, at der efter § 4 Arealernes drift og anvendelse indsættes følgende nye bestemmelse:

”§ 4 a Vandløb

Stk. 1. Vandløb inden for fredningen reguleres i henhold til de til enhver tid gældende regler herom i vandløbsloven, herunder vandløbsregulativets bestemmelser.

Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for etablering af sandfang, der ikke vil kræve dispensation fra fredningen.”

-

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har på baggrund af henvendelsen fra Energinet besluttet at ændre fredningsbestemmelsernes § 6, stk. 2, således at der efter sætningen ”Der må ikke føres luftledninger over arealerne.” indsættes:

”Dog kan eksisterende højspændingsledninger af hensyn til forsynings sikkerheden fornyes/renoveres i nødvendigt omfang med fredningsnævnets godkendelse. Uopsættelige reparationer kan ske uden fredningsnævnets godkendelse.”

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har desuden besluttet, at fredningen ikke skal være til hinder for etablering af jagttårne, jagtstiger og foderhække til naturplejende dyr, men at etablering af disse af hensyn til de landskabelige værdier i fredningen kun kan ske med fredningsnævnets forudgående godkendelse af placering og udseende. Følgende bestemmelser tilføjes som følge heraf til § 6:

”Stk. 7. Der kan med fredningsnævnets godkendelse af placering og udseende opsættes jagttårne og jagtstiger.

Stk. 8. Der kan med fredningsnævnets godkendelse opstilles foderhække.”

9.4 Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevarerklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Nordjylland, nordlig dels afgørelse af 18. marts 2020 om at gennemføre fredning af arealer ved Skærum Ådal i Frederikshavn og Hjørring kommuner.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har truffet afgørelse om at gennemføre fredning af Skærum Ådal i Frederikshavn Kommune og Hjørring Kommune på følgende ejendomme, der er afgrænset som vist på det medfølgende fredningskort, og som helt eller delvist omfatter følgende matrikelnumre:

3d, 7c, 7m og 7o, samt del af henholdsvis matr.nr. 1l, 5a, 5b, 5e, 11b, 20a, 21a, 40a, 40e, 40g, 40l, 41a, 41c, 41d og 7000g, Skærum By, Skærum,

del af matr.nr. 13b og 7000æ Lendum by, Lendum,

del af matr.nr. 1ax, 1ay, 1ba, 1bæ, 1cb, 4o og 7000a Eget Hgd., Skærum,

del af matr.nr. 6b, 7a, 13a og 13b, Den vestlige Del, Åsted.

Fredningen gennemføres med følgende bestemmelser, som herefter gælder for fredningen:

§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål

- at sikre og forbedre forholdene for det vilde plante- og dyreliv, herunder særlig de lysåbne naturtyper med deres rige flora,
- at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier,
- at skabe grundlag for naturpleje.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningsområdet afgrænses som vist på kortbilag 1.

§ 3 Bevaring af området

Fredningsområdet skal bevares i sin nuværende tilstand, med mindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation fra fredningsnævnet, for eksempel i forbindelse med naturgenopretning/naturforbedring eller rekreativ anvendelse.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Arealer i landbrugsmæssig drift

Arealer på ejendommene, del af matr. nr. 5b Skærum By, Skærum, (lb.nr. 1), del af matr. nr. 21a, (lb.nr. 7), 7m Skærum By, Skærum, (lb.nr. 8), del af matr. nr. 41d Skærum By, Skærum (lb.nr. 9), del af matr. nr. 41c Skærum By, Skærum, (lb.nr. 10), del af 1cb Eget Hgd., Skærum, (lb.nr. 15) og del af matr. nr. 13a Den vestlige Del, Åsted, (lb.nr. 18) er på fredningstidspunktet i landbrugsmæssig drift. Arealerne ønskes udviklet i retning mod eng og overdrev og må derfor ikke tilplantes, omlægges, gødskes, sprøjtes eller lignende.

Beskyttet natur

Der må kun foretages ændringer i tilstanden af naturtyper, som er beskyttet, jf. naturbeskyttelseslovens § 3, når ændringerne har et naturforbedrende sigte. Der må således ikke gødskes, anvendes pesticider, omlægges eller jordbearbejdes, sås, plantes, drænes eller kalkes.

Skov

På skovarealer, der er vist ved almindelig skovsignatur på fredningskortet, er fredningen ikke til hinder for, at der foretages rydninger af hensyn til forbedring af udsigter og/eller genskabelse af lysåbne naturtyper.

§ 4 a Vandløb

Stk. 1. Vandløb inden for fredningen reguleres i henhold til de til enhver tid gældende regler herom i vandløbsloven, herunder vandløbsregulativets bestemmelser.

Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for etablering af sandfang, der ikke vil kræve dispensation fra fredningen.

§ 5 Byggeri m.v.

Stk. 1. Der må ikke opføres bygninger i området, herunder skure, boder, jagthytter og lignende. Forbuddet omfatter tillige legeredskaber, terrasser, drivhuse og andre faste indretninger.

Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne, der i kortere perioder er nødvendige for skovdrift eller naturpleje.

Stk. 3. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for husdyr efter fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering. Deponering må ikke finde sted indenfor fredningsområdet.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg

Stk. 1. Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner, som f.eks. tårne, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformatorstationer, master o.l.

Stk. 2. Der må ikke føres luftledninger over arealerne. Dog kan eksisterende højspændingsledninger med fredningsnævnets godkendelse fornys/renoveres i nødvendigt omfang af hensyn til forsyningssikkerheden. Uopsættelige reparationer kan ske uden fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 3. Arealerne må ikke benyttes til oplag, opstilling af udrangerede maskiner og lignende.

Stk. 4. Der må ikke anbringes campingvogne eller lignende, og teltslagning må ikke finde sted.

Stk. 5. Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn) til hegning af husdyr. I skovene kan der opsættes sædvanlige hegn omkring nyplantninger og foryngelser, såfremt disse fjernes igen inden 10 år. Usædvanlig hegning er ikke tilladt, herunder f.eks. hjortehegn og hvide træhegn (hestehegn).

Stk. 6. Der kan efter enighed med lodsejerne og med fredningsnævnets godkendelse opsættes mindre informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden.

Stk. 7. Der kan med fredningsnævnets godkendelse af placering og udseende opsættes jagttårne og jagstiger.

Stk. 8. Der kan med fredningsnævnets godkendelse opstilles foderhække.

§ 7 Terrænændringer m.v.

Stk. 1. Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves eller planeres.

Stk. 2. Råstoffer må ikke udvindes, heller ikke til eget forbrug.

§ 8 Offentlighedens adgang

Stk. 1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og udyrkede og uhegnede arealer er således åbne for offentlighedens færdsel til fods, jf. naturbeskyttelseslovens kapitel 4.

Stk. 2. Stier kan etableres af plejemyndigheden efter aftale med lodsejerne og med fredningsnævnets godkendelse.

§ 9 Naturpleje

Plejen af områdets lysåbne, beskyttede naturtyper søges tilrettelagt, så den fremmer en lav vegetationshøjde ved græsningssæsonens afslutning, medmindre plejen udføres ved helårsgræsning.

§ 10 Plejemyndighed og plejeplaner

Stk. 1. Frederikshavn og Hjørring kommuner er plejemyndighed i fredningsområdet og kan gennemføre pleje af arealer i de respektive kommuner til opfyldelse af fredningens formål.

Stk. 2. Plejen gennemføres efter den gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 24. juni 2016 eller senere ændringer af denne.

Stk. 3. Plejemyndighederne udarbejder en plejeplan for det fredede område senest 2 år efter fredningens gennemførelse. Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, de senere for højst 10 år.

§ 11 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride imod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

[1] Lovbekendtgørelse nr. 1392 af 4. oktober 2022 om naturbeskyttelse.

[2] Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet, som ændret ved lov nr. 900 af 21. juni 2022 om ændring af museumsloven, lov om miljø- og Fødevareklagenævnet og forskellige andre love.

[3] Sagsnr. 19/01034.

[4] Fredningsforslaget s. 4.

[5] Fredningsforslaget s. 7.

Lovområder:

NBL - fredningsområdet

Bilag:

[Fredningskort](#)